

*Сироєжко А. В., Підбуцька Н. В.
м. Харків, Україна*

Національний технічний університет
“Харківський політехнічний інститут”

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТИПУ АКЦЕНТУАЦІЇ ХАРАКТЕРУ ПІДЛІТКА З ГОТОВНІСТЮ ДО САМОСТІЙНОГО ЖИТТЯ

Підлітковий період – це найважливіший етап в житті кожної людини, тому що він багато в чому визначає подальшу долю. Обухова Л. Ф. вважає, що це вік є найвідповідальнішим періодом у житті людини, тому що саме у підлітковому періоді формуються соціальні установки, відношення до себе, до людей, до соціуму, а також складаються основи моралі. Ще в цьому віці стабілізуються риси характеру та основні форми міжособистісної поведінки [1].

У молодшому шкільному віці провідним видом діяльності є навчальна, тож суттєві зміни в психічному розвитку пов'язані саме з нею, в підлітковому віці основною роллю стає становлення системи взаємин з оточенням [2].

Саме на цьому етапі формується важливий психологічний аспект особистість – соціально-психологічна готовність до самостійного життя. Вона охоплює: наявність сформованої позиції щодо різних сфер життя; вміння самостійно приймати рішення і бути за них відповідальним; вміння самостійно планувати своє життя, свої дії та виконувати їх; позиціювати себе як частину суспільства, продуктивно взаємодіяти з людьми [3, с. 205].

Підлітковий вік є періодом становлення характеру — в цей час формується більшість характерологічних типів. Саме в цьому віці різні типологічні варіанти норми (“акцентуації характеру”) виступають найбільш яскраво, оскільки риси характеру ще не згладжені й не компенсуються життєвим досвідом [4].

Отже, актуальність цієї проблеми передбачає доцільність її дослідження.

Саме тому ми вирішили провести дослідження взаємозв'язку типу акцентуації характеру підлітків з готовністю до самостійного життя. У ньому взяли участь учні ЗОШ м. Харкова. Усього було досліджено 62 учнів, середній вік 14,8 років, серед яких хлопців – 37%, дівчат – 63%.

Для проведення емпіричного дослідження було використано дві методики: 1) методика діагностики акцентуацій характеру (Опитувальник К. Леонгарда - Г. Шмішека); 2) опитувальник “Готовність підлітків до самостійного життя” (Шиніної Т. В. і Мітіної О. В.);

А також було проведено тестування для виявлення ставлення підліт-

ків до поведінки їхніх батьків за допомогою опитувальник “Поведінка батьків і ставлення підлітків до них” Е. Шафера (ППБ - Підлітки про батьків).

За допомогою кореляційного аналізу було виявлено, що в даній групі респондентів присутній зв’язок між типом акцентуації характеру підлітків та готовністю до самостійного життя. Цей зв’язок було виявлено за такими типами акцентуації характеру як: гіпертимний, циклотимічний, збудливий, застрягаючий, тривожний, педантичний та демонстративний тип. Гіпертимний тип позитивно сприяє формуванню готовності до самостійного проживання в своїй квартирі, поведінці в екстремальних ситуаціях, готовності вести здоровий спосіб життя, соціальних комунікацій, готовності до самоосвіти та професійної орієнтації; Застрягливий тип позитивно сприяє формуванню готовності до самостійного проживання в своїй квартирі, Педантичний - поведінці в екстремальних ситуаціях, фінансової грамотності, готовності вести здоровий спосіб життя, готовності до самоосвіти; Демонстративний - готовності до самостійного проживання в своїй квартирі та професійної орієнтації.

Циклотимічний тип негативно сприяє формуванню професійної орієнтації; Збудливий тип негативно впливає на готовність до самоосвіти та формування професійної орієнтації; Тривожний на формування соціальних комунікацій та професійної орієнтації.

Отже, за результатами нашого дослідження можна зробити висновок, що чим більше виражений гіпертимний тип акцентуації характеру у підлітка, тим більша його готовність до самостійного життя в цілому, а при тривожному та збудливому типах підліток готовий до самостійного життя в меншій мірі.

Список літератури:

1. Конспект лекцій, методичні вказівки та контрольні завдання з курсів “Вікова психологія” та “Педагогічна психологія” : для студ. освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр” зі спец. 6.030102 “Психологія” / уклад. О. Г. Романовський [та ін.] ; Нац. техн. ун-т “Харк. політехн. ін-т”. – Харків : ТОВ “Друкарня Мадрид”, 2014. – С. 76

2. Богдан Ж. Б. Гендерні особливості психологічної готовності дітей до навчання в школі / Ж. Б. Богдан, А. О. Луньова // Психолого-педагогічні аспекти розвитку лідерського потенціалу сучасної молоді: теорія і практика : зб. наук. пр. за матеріалами 4-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 18 жовтня 2018 р. – Харків : НТУ “ХПІ”, 2018. – С. 58–61

3. Підбуцька Н. В. Дослідження емоційного компоненту відношення студентів до обраної професії / Н. В. Підбуцька // Вісник ХНПУ : зб. наук. пр. Сер. : Психологія. – Харків : ХНПУ. – 2013. – Вип. 46 (2). – С. 203–209

4. Зінченко Л. В. Відповідальність як потреба самореалізації особис-

тості / Л. В. Зінченко, О. Г. Романовський // XI Міжнародна науково-практична конференція магістрантів та аспірантів : матеріали конф., 18-21 квітня 2017 р. : у 3 ч. Ч. 3 / ред. Є. І. Сокол ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т" [та ін.]. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – С. 217

5. Шинина Т.В., Митина О.В. Разработка и апробация опросника "Готовность подростков к самостоятельной жизни": оценка и развитие жизненных навыков // Психологическая наука и образование. – 2019. – Т. 24. – №1. – С. 50–68

Linda Jlassi, Tunisia

Nataliia Sereda, Kharkiv, Ukraine

National Technical University
"Kharkiv Polytechnic Institute"

LEADERSHIP IN TIMES OF CRISIS: HOW PSYCHOLOGY HELPS LEADERS TO COMMUNICATE IN PANDEMIC PERIOD

Disasters can make or break a leader. In the era of COVID-19, some leaders have risen to the challenge – keeping their communities, employees and students informed, pausing and restarting daily life, and managing the secondary effects of social and economic disruption.

Other leaders, meanwhile, are floundering communicating poorly, not providing trustworthy information and failing to follow through on promises.

Although the pandemic differs from other crises in our lifetime, psychologists' research and expertise, developed in past crises, can still inform our responses, say those who have studied crisis leadership. Overall, their work has shown that leaders who communicate effectively and learn from their mistakes are poised for success. Those who dissemble and vacillate can harm and alienate their constituencies.

Clear communication, Perhaps the most essential element of crisis leadership is clear and trustworthy communication. Best practices for crisis communication, established through years of psychological and organizational research, include transparency, honesty and empathy.

Communicating well starts with understanding the questions your audience has, and then talking to experts and reviewing data to answer them accurately. Leaders then need to develop and test messages to ensure they don't confuse people

Throughout the coronavirus crisis, leaders have had to relay a lot of bad news – extensions of stay-at-home orders, large-scale furloughs and layoffs, sickness and death. But leadership scholars agree that even in such dire circum